

Aftenposten.no

Adressen til denne artikkelen er: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/article2663569.ece>

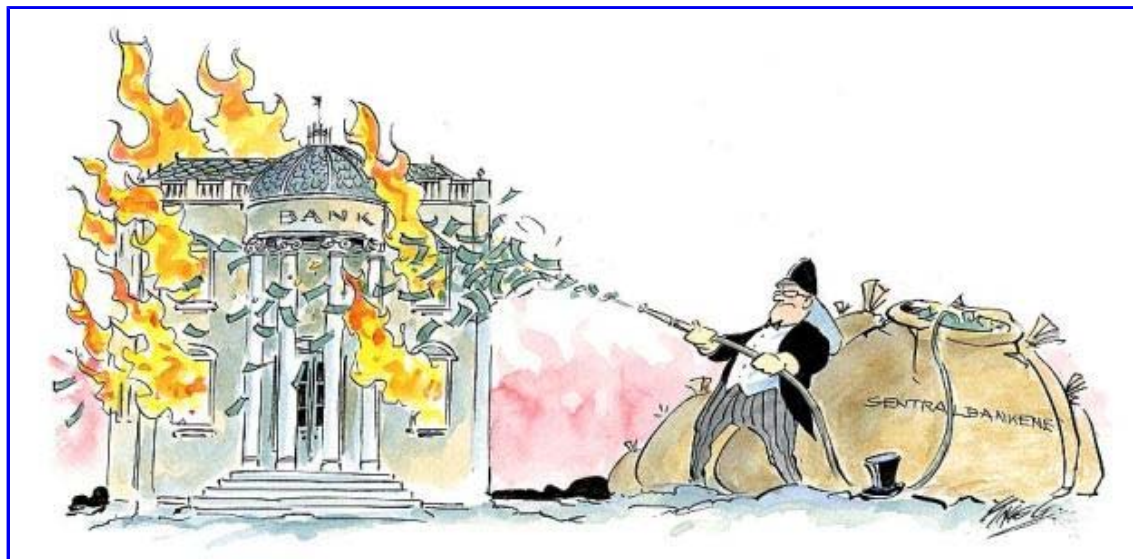

Foto: Inge Grødum

Kanskje verden består

Verdens sentralbanker åpner hvelvet på vidt gap for alle banker som vil låne. Det er bra. Men hva hvis staten må overta bankene?

OLA STORENG, Økonomiredaktør Først publisert: 19.09.08 | Oppdatert: 19.09.08 kl. 10:34

Ola Storeng.

DET GÅR FORT UNNA. I samme uke som Lehman Brothers gikk under, forsikringsgiganten American International Group ble nasjonalisert og børsen i Moskva ble stengt, har sentralbankene mistet kontrollen på prisen på penger.

Bankene krever blodrente for å låne til hverandre og foretrekker i stedet å plassere sine penger i statspapirer som gir null rente. Sentralbankenes styring av rentenivået blir illusorisk i en slik situasjon.

I verste fall kunne man også risikere at betalinger ikke når frem til motparten fordi bankene ikke vil gi hverandre kortsiktig kreditt. Da ville tillitssvikten være katastrofal.

Fellesaksjon.

Derfor gikk i går verdens sentralbanker til fellesaksjon. De sier seg beredt til å låne ut tilvarende 2000 milliarder kroner til banker verden rundt. Det mangler sidestykke.

Enda en gang er spørsmålet: Skal vi være beroliget når myndighetene viser handlekraft - eller er dette bekreftelsen på at situasjonen er enda mer dramatisk enn de fleste er klar over?

1929 og 2008.

Vi opplever den største kredittkrisen siden 1929, kombinert med et så sterkt fall i aksjekursene at noen mener det er riktig å snakke om et krakk. Arbeidsledigheten stiger kraftig i USA og har begynt å tilta også i en rekke andre land.

Av alle disse grunnene er det nå høysesong for undergangsprofetier.

Men egentlig kan man like gjerne si at det har gått forunderlig bra så langt. Børskraket i 1929 og den påfølgende bankkrisen utløste den store depresjonen, med en arbeidsledighet som nådde opp over 30 prosent i industrien både i USA og Norge.

Men den gangen strammet sentralbanken inn på tilgangen på penger. Nå åpnes i stedet kranene.

Derfor er renten i USA forlenget redusert til 2 prosent. Og sentralbanken har tøyd sine juridiske fullmakter til det ytterste for å redde forsikringsgiganten AIG, slik den reddet investeringsbanken Bear Stearns i vår.

Gårsdagens budskap til bankene er at det aldri skal stå på lån fra sentralbanken. "Dere må begynne å la pengene strømme igjen. Kommer dere i beit, kan dere låne av oss. Det er ingen grunn til å gjemme pengene i madrassen!"

På dette punktet har sentralbankene antagelig makt til å lykkes med sin felles opptreden. Madrassen vil etter hvert bli full, og bankene vil etter hvert komme til at de har penger til overs som de kan låne ut til andre uten å kreve ågerrente.

Men det vil ta tid.

Norge.

I mellomtiden vil låntagere verden over, også i Norge, få brev i posten med beskjed om at boligrenten har gått opp på grunn av økte innlånskostnader. Samtidig blir det vanskeligere å få nye lån.

I denne situasjonen er det opplagt at ingen sentralbank, heller ikke Norges Bank, vil øke renten. Det er bare et tidsspørsmål før sentralbanksjef Svein Gjedrem sier det høyt.

For Gjedrem gjør fallet i prisen på olje og andre råvarer som Norge eksporterer, situasjonen enda klarere. Fallende lønnsomhet og vansker med å reise penger betyr mindre investeringer, økt arbeidsledighet og lavere lønnsvekst.

Hovedsaken.

Dessverre betyr ikke sentralbankenes nye pengedryss at de ennå har kontroll over finanskrisen.

Det grunnleggende problemet i USA er at prisene på boliger og forretningseiendommer, som er det viktigste pantet bankene sitter på, fortsetter å falle i verdi. Dette kan neppe stanses ved å oversvømme bankvesenet med sentralbanklån.

Derfor er det opplagt at finanskrisen i USA vil spre seg fra investeringsbankene på Wall Street til vanlige banker. 11 småbanker har foreløpig gått under, og tallet vil mangedobles før krisen er over.

Statens hånd.

For ti dager siden sa investeringssjef Richard Bernstein i Merrill Lynch det slik: "Vendepunktet for finansaksjene kommer ikke før myndighetene oppretter en institusjon som får i oppgave å lede konsolideringen i finanssektoren".

Bernstein ble sikkert enda mer overbevist da hans egen arbeidsgiver få dager senere måtte selge seg selv til Bank of America for å unngå å bli knust av fallende børskurser.

I klartekst sier Bernstein at USA trenger et Statens Bankinvesteringsfond, slik Norge greide å få på plass akkurat før den norske bankkrisen brøt ut på begynnelsen av 1990-tallet. Bankinvesteringsfondet overtok for en periode Norges tre største forretningsbanker, Den norske Bank, Kreditkassen og Fokus, og gjennomførte en hardhendt rasjonalisering og nedbemanning.

Det er slike forslag som den siste uken har kommet til overflaten i Washington, helt inn i Kongressen.

Sannheten er at amerikanske myndigheter hittil har vært henvist til å improvisere. Finansdepartementet skaffet seg i sommer fullmakt fra Kongressen til å redde Fannie Mae og Freddie Mac. Men det var et unntak. Finansdepartementet mangler budsjettmidler til å handle i en krisesituasjon.

Derfor måtte AIG, som Bear Stearns, reddes ved å bruke, eller snarere misbruke, sentralbankens penger. Men sentralbanken kan ikke fortsette å trykke penger for å finansiere statlig overtagelse av viktige finansinstitusjoner.

Derfor trengs det annen løsning, en ny modell for statlig inngrep.

En av de fremste forskere på feilene som ble begått under den store depresjonen, er sentralbanksjef Ben Bernanke. Han kan vise seg mer radikal enn mange kanskje ville ventet. Om ikke annet vil han hindre at sentralbanken blir pålagt å betale for flere redningsaksjoner.

Amerikanere er pragmatiske og handlingsrettede. Derfor er det lov å være litt optimistisk. Til syvende og sist kan det vise seg at det er statens gjeld snarere enn ideologi som setter grenser for langt de føderale myndighetene vil gå i å ta kontrollen over finansnæringen. Men selv innenfor den rammen er det rom for mye handlekraft.

Derfor tror jeg at en passe oppsummering etter dag fire av finanskrisen kan være slik:

Wall Street forgår, men verden består.

[Del på Facebook](#) [Skriv ut](#) [Tips en venn](#) [Abonner på Aftenposten](#)

Søk etter artikler, eller søk på nettet med

Aftenposten Sesam Sesam Katalog (bedrifter, personer, TLF, bransje)

Annonse

Fyll inn minst ett av feltene, og trykk søk.
Her finner du et mer [avansert søk](#).

Alt innhold er [opphavsrettslig beskyttet](#). © Aftenposten.
Aftenposten arbeider etter [Vær Varsom-plakatens](#) regler for god presseskikk.